

- расстройства в современной клинической практике”]/ Р.С.Егоров, В.А.Дереча. – Иркутск 2005. – С. 41.
5. Іванова О.В. Соціально-психологічна адаптація курсантів у вищому закладі освіти МВС як етап професійного становлення майбутніх співробітників пенітенціарної системи: автореф. дис... канд. пси-хол. наук /О.В.Іванова. – К.,1999.
 6. Озерський І. В. Оптимізація психологічної адаптації прокурорських працівників-початківців до професійної діяльності/ І. В. Озерський // Право і суспільство : [наук. журнал]. – 2010. – № 3. – С. 105–110.

Topicality of the given topic is conditioned by disorder of adaptation among army draftees, who seldom in present Ukraine get wide public reaction. The period of adaptation is a most complicated and is often accompanied by emotional breakdown and neurotic reactions. As a result of the research we have received an averaged psychological portrait of an army draftee as well as a model, showing interconnection between adaptation disorder of an army draftee and deprivation trauma as a result of a change of a social status, affecting psycho-emotional condition and personal resistance to stress.

Key words: deprivation, adaptation disorder, army draftee, behavior, mental depression, psychological disorder.

Отримано: 25.02.2012 р.

УДК 159.943

А.І. Шинкарюк

Розвиток психомоторики дитини від народження до шести років як передумова особистісної активності

У статті розкрито особливості психічного розвитку дитини і його зв'язку з основними стадіями розвитку суспільства. Здійснено теоретичний аналіз розвитку психомоторики дитини від народження до шести років. Виявлено особливості взаємовпливу розвитку моторики та активності психіки суб'єкта. Психомоторна активність дитини визнана передумовою її особистісної активності. Створення умов для самостійного виконання психомоторних дій шляхом активізації орієнтувально-дослідних рухів дитини доводить доцільність визнання ідеї єдності розвитку та саморозвитку особистості.

Ключові слова: розвиток дитини, психомоторика, активність, особистість.

В статье раскрыты особенности психического развития ребенка и его связь с основными стадиями развития общества. Осуществлен теоретический анализ развития психомоторики ребенка от рождения до шести лет. Определены особенности взаимовлияния развития моторики и активности психики субъекта. Психомоторная активность ребенка признана препосылкой его личностной активности. Создание условий для самостоятельного выполнения психомоторных действий путем активизации ориентировочно-исследовательских движений ребенка доказывает целесообразность признания идеи единства развития и саморазвития личности.

Ключевые слова: развитие ребенка, психомоторика, активность.

В історії психології існує цілий ряд теорій, що пояснюють психічний розвиток дитини повторами основних стадій розвитку суспільства (С.Холл, Дж. Болдуін, Е. Клаперед та інші). Однак довільне виділення етапів розвитку суспільства та їх пряме зіставлення із стадіями розвитку психіки не дозволило отримати практичну користь з цих теорій [4].

Л.С.Виготський розробив свою концепцію розвитку вищих психічних функцій людини — кожна вища психічна функція в розвитку дитини з'являється двічі: спершу як діяльність колективна, соціальна діяльність, тобто як функція інтерпсихічна, вдруге як діяльність індивідуальна, як внутрішній спосіб мислення дитини, як функція інтрапсихічна. Через те, що формування нових рухових форм пристосування до середовища в дитини реалізується за допомогою вищих рівнів перцептивної та інтелектуальної діяльності, через уяву про дію та її мету [4], і самі суто людські моторні дії спочатку є інтерпсихічними і тільки потім, засвоюючись, стають інтрапсихічними. До цього також додамо, зважаючи на те, що функціональна структура кори головного мозку не фіксована первинно, а формується в життєдіяльності, що людина спроможна виробляти практично безмежну кількість рухових форм активності відповідно до предметного середовища. Дослідження цього процесу є важливим науковим і практичним завданням.

О.М.Леонтьєв, аналізуючи процес розвитку психіки дитини з точки зору привласнення нею суспільного досвіду, зазначає, що він своїм результатом має відтворення нею історично сформованих людських якостей, здібностей і способів поведінки [6]. В.В.Давидов і В.П.Зінченко, розглядаючи ідею повторення в онтогенезі історичного розвитку свідомості, пишуть: “Можна сказати, що для науки тут постає фундаментальне завдання, – визначити, як зміст

духовного розвитку людства стає його формами, а привласнення цих форм індивідом стає змістом розвитку його свідомості.

Трудність розробки цього завдання пов'язана з такою обставиною. У формах культури виражено предметний, підсумковий бік суспільних здібностей, що визначають реальну діяльність людей. Діяльність, як відомо, згасає в своєму предметі. Тому психологам необхідно знову відтворювати зміст діяльнісного початку культури як об'єкта привласнення, з яким і повинна бути внутрішньо пов'язана логіка розвитку свідомості індивіда. Для цього потрібні загальні методи вираження і опису форм культури через конкретні форми діяльності, привласнення яких саме і лежить в основі розвитку індивідуальної свідомості" [4, с.58-59]. Вирішення описаного завдання психології потребує розкриття багатьох конкретних фактів функціонування психіки. Одним з таких фактів є взаємозв'язок між моторними, пізнавальними і емоційними проявами активності психіки в спілкуванні та діяльності, в тому числі і на перших етапах онтогенезу.

Мета роботи – здійснити теоретичний аналіз особливостей розвитку психомоторики дитини від народження до шести років. Виявити взаємовплив розвитку моторики та активності психіки суб'єкта.

Новонароджена дитина, як відомо, володіє обмеженим фондом безумовнорефлекторних форм рухової активності, застосовуючи які і здійснює пристосування до навколишнього середовища. Не розглядаючи роботу м'язів, які забезпечують функціонування внутрішніх органів і систем, зазначимо, що для зовнішньої взаємодії зі світом, психічне відображення якого починає формуватись, важливе значення поряд зі смоктальним мають орієнтовні і специфічно рухові рефлекси: хапання, опора, переступання та інші. Перераховані вроджені форми поведінки регулюються спинномозковими і підкірковими нервовими центрами, що для цього достатньою мірою дозрівають на момент народження, як і органи відчуттів.

За даними різних авторів, перші умовні рефлекси утворюються в малюка на 2-10-й день життя, тоді як орієнтовні рефлекси проявляються в перші дні після народження. Проте потрібно зазначити, що мозок дитини спроможний утворювати умовні рефлекси навіть, якщо дитина народжується семимісячною. Тобто ми констатуємо тільки факт випередження орієнтовними рефлексами появи умовних рефлексів, вважаючи його важливою умовою для формування всіх умовних форм поведінки. Природно постає запитання, а які аналізатори дозрівають першими для утворення умовних зв'язків? А.А.Маркосян пише: "Вивчення утворення

тимчасових зв'язків з різних аналізаторів привело більшість авторів до твердження, що раніше всього умовні рефлексії утворюються на слухові подразники, потім на вестибулярні, далі на зорові і, нарешті, на тактильні подразники, а утворення умовних рефлексів за участю всіх аналізаторів може бути здійснено тільки в 2-місячного немовляти" [10, с. 55].

Через два-три тижні дитина, лежачи на животі, починає підводити голову на дві-три секунди і, як правило, декілька разів повторює спроби. Спроможність піднімати і утримувати голову в зазначеному положенні є важливим показником початку онтогенетичного постнатального розвитку моторики і психіки дитини [9, с. 68]. Щодо лідерства аналізаторів порівняно з оволодінням глобальними соматичними рухами, то це означає, що нервова регуляція м'язової системи, яка забезпечує роботу органів відчуття, випереджає нервову регуляцію м'язової системи, що забезпечує рухи тулуба і кінцівок. І все ж від народження дитина наділена механізмами, які забезпечують керування позами і активними рухами кінцівок, що має позитивне значення для розвитку координації рухів. На складних рухах рук, які є невід'ємною частиною первинних форм пізнання, навчаються бачити людському очі. У місячної дитини можна зафіксувати слідкуючі рухи очей, які з часом удосконалюються [3].

Моторні реакції та побудова моделей взаємодії зі світом змінюють і форми взаємодії дитини з оточуючими, які значно розширюються. Послідовно виникають чотири сторони прояву спілкування: інтерес дитини до дорослого; емоційні прояви на адресу дорослого; ініціативні дії дитини, спрямовані на привертання уваги дорослого; чутливість дитини до ставлення дорослого [7].

На другому-третьому місяцях життя в немовляти фіксується прояв комплексу пошвавлення, специфічна емоційно-рухова реакція на появу знайомого дорослого. Ця орієнтовно-дослідницька активність дитини полягає в зосередженні погляду на обличчі дорослого і його спогляданні, гальмуванні імпульсивних рухів кінцівок і наступній відповіді на впізнавання, пестливе слово чи тактильний контакт посмішкою та бурхливими рухами ручок і ніжок та тихою вокалізацією [11].

У віці двох місяців, якщо взяти дитину на руки і підтримувати за спину у вертикальному положенні, вона здатна тримати голову декілька хвилин. На третьому місяці життя немовля може тримати голову вже 4-5 хвилин, а також у цей період відбувається перехід безумовного коркового рефлексу опори в умовний. Якщо взяти дитину під пахви, коли ноги ледь доторкаються твердої поверхні,

то вона шукає опору ногами і “стоїть”. Наприкінці третього місяця повертає голову за предметами, що рухаються. В цей період вона також здатна виконувати найпростіші “переддії”, рухи з предметами та братися рукою за руку.

У віці від 4 до 8 місяців скоординованість зорово-моторних дій ускладнюється. В системі цих рухів вже виокремлюють фазу попереднього слідкування за предметом, яка випереджає хапання об’єкта рукою. Можна також говорити про інтенсивне формування достатньо чіткого передбачення траєкторій руху предметів, що є зоровою і моторною формою антиципації [16]. Спроможність до прогнозу забезпечує більшу свободу в рухах хапання і є проявом зростання активності психіки. Отже, керовані зоровими образами сприймання, рухи рук стають цілеспрямованішими. Хапаючи предмет, дитина маніпулює ним, повторюючи свої рухи, відтворює прояв сталих властивостей іграшок, отримує бажаний результат, що знов таки стимулює її до повтору руху. Але десь до семи місяців всі предмети хапаються дитиною майже однаково, а із зазначеного віку рухи рук і особливо кистей починають в момент безпосереднього контакту руки з іграшкою пристосовуватись до предмета, що хапається. Іншими словами, рухи набувають більшого предметного характеру.

На п’ятому місяці життя дитина стає спроможною самостійно повертатися зі спини на живіт. В.Манова-Томова вважає: “Це перше рухове досягнення людини, за допомогою якого вона може самостійно змінити положення всього свого тіла в просторі. Це успіх не лише рухового розвитку в прямому розумінні слова; з оволодінням таким складним рухом дитина набуває самопочуття, підвищується її емоційний тонус. При цьому, перевертаючись із спини на живіт, дитина завойовує певну елементарну незалежність від дорослих: вона може наблизитися до іграшки, не чекаючи, поки цю іграшку їй подасть дорослий. Саме цей момент і є серйозним здобутком безпосередньо психічного розвитку” [9, с. 70-71].

Наприкінці п’ятого та на шостому місяці життя прагнення свободи пересування проявляється в спробах повзти. Для здійснення цих рухів самостійного пересування необхідна вже скоординованість між роботою рук і ніг. Поступово дитина стає здатною не просто брати іграшки, які їй пропонує дорослий, а й ті, що лежать поряд. Це новий крок психічної активності дитини в освоєнні середовища, початок активного використання того, що пропонує середовище і що вона сама в змозі взяти від нього [9, с. 79].

У шість місяців дитина намагається сідати, а це вже перший самостійний “крок” до прямоходіння, до сприйняття світу з

вертикального положення, що притаманне людині. Описане психомоторне новоутворення розширює обрії сприймання і укріплює м'язи тулуба. В цей же період дитина збільшує час гри з іграшками до 3-4 хвилин. Маніпулюючи останніми, вона “наштовхується” на різноманітні прояви властивостей предметного світу, що стимулює інтерес і підтримує зацікавленість до подальшої активності.

Після восьми місяців дитина спроможна підводитись, тримаючись за нерухому опору, а на дев'ятому місяці життя іти боком, знов-таки тримаючись за опору. Ускладнюються дії з предметами, які в цей період в своїй переважній більшості є діями наслідування. Після дев'яти місяців дитина здатна йти вперед, тримаючись за руки дорослого і опираючись на них. Далі, після 10 місяців, може ходити за стільчиком чи коляскою, тобто за рухомою опорою. В останньому варіанті пересування, на відміну від попереднього, ініціатива вибору напрямку руху належить вже дитині, і ця свобода породжує емоції задоволення. Після 11 місяців малюк спроможний стояти, не тримаючись опори, від декількох секунд до хвилини, що надає впевненості дитині в оволодінні самотійним ходінням. Приблизно в рік, з індивідуальними відмінностями від 10 до 15 місяців, дитина може ходити самотійно (прискорити цей процес можуть спеціальні вправи), що є ґрунтом докорінної зміни її поведінки. В.Манова-Томова зазначає: “Початок самотійного ходіння показує значне рухове удосконалення, оволодіння рядом більш простих рухів і особливо – налагодженням досить доброї координації між ними. Крім того, самотійне ходіння становить основу людського розвитку: ходіння у вертикальному положенні створює великі можливості для широкої орієнтації в просторі, для одержання різноманітних вражень і безпосереднього знайомства дітей з довколишніми предметами. А це все важливі джерела психічного розвитку” [9, с. 75].

Отже, весь процес розвитку моторики дитини від народження до одного року нерозривно пов'язаний з формуванням психіки і є його невід'ємною складовою та рушійною силою. Кожне конкретне новоутворення в моторних можливостях немовляти сприяє зростанню активності його психіки, а збільшення можливостей психіки збагачує моторику дитини.

У віці півтора років дитина вже може ходити так, що падає зрідка, а також спроможна тримати тулуб прямо, здійснює спроби йти самотійно, але бере ложку всією рукою. Маніпуляційна активність стає більш різноманітною, ніж раніше, що поряд зі зростанням спостережливості дозволяє дитині краще зображувати

дії (які вона бачить або в яких бере участь) за допомогою іграшок. Взнявши в руку олівець, малюк креслить ним спонтанно, але завзято, а сліди, що залишаються на папері, виступають позитивним стимулятором руху. Демонструючи різноманітні дії з метою кращого їх засвоєння, необхідно супроводжувати показ словесними поясненнями. Процес засвоєння дії, підкріплений словом, протікає значно швидше, ніж засвоєння в умовах мовчазного показу. В останньому варіанті для успішного засвоєння дії необхідна велика кількість її повторень.

У 21 місяць малюк робить спроби бігати, що свідчить про автоматизацію ходіння. Може і бажає самотійно їсти ложкою. Спроможний кинути м'яч у ящик і креслити олівцем у межах аркуша. Це новий рівень керування рухами, новий рівень самостійності і свободи рухів. Особливо важливо, щоб дитина, займаючись руховою активністю, отримувала від неї задоволення.

У другому півріччі другого року життя дитина оволодіває уміннями знімати з себе шкарпетки, панчохи та деякі інші предмети одягу. В цих та інших діях самообслуговування малюк опановує побутовими предметами, тому важливо, щоб дитина брала активну участь у всіх побутових процесах, до яких вона залучається і в які включається. Тобто необхідна активна орієнтовно-дослідницька робота м'язової системи і аналізаторів малюка для його психічного розвитку. Особливе значення для розвитку психіки дитини мають ті дії, в яких за допомогою одного предмета впливають на інший. Природно, що таких знарядєвих дій у малюка ще небагато, але й ті, що є, дають уявлення дитині про сам принцип можливої взаємодії предметів, коли одна річ стає знаряддям, а інша під її впливом змінюється в потрібному напрямку. Наприклад, насипати пісок у відерце за допомогою лопатки де лопатка, як спеціально створений предмет замінює руки.

У два роки дитина здатна, тримаючись за поручні, сходити й спускатись східцями, може перегнути надвоє аркуш паперу, спроможна креслити на папері олівцем вертикальні і горизонтальні лінії, наслідуючи дорослого. Під час виконання предметних дій, що націлені на результат, виникають ігрові дії, які спрямовані на виконання дії. Механізм формування останніх полягає в перенесенні соціально закріпленої дії з одним предметом на інший, його замітник. Поступово з низки ігрових дій розгортається ігрова діяльність, у якій дитина бере на себе певні ролі. До гри малюка спонукає бажання бути таким, як дорослий, і його уява. Індивідуальна гра виступає передумовою до спільних сюжетно-рольових ігор дітей. В ігровій активності змінюються пізнавальні процеси.

Так, сприймання все більшою мірою стає перцептивною дією (не актом реагування на предмет, а актом орієнтації в предметах). Пізнавальна сфера малюка функціонує так, що спочатку засвоюються знання про людину та її дії, а надалі і види діяльності. Безпосередньо пізнаються предмети навколишньої дійсності, засвоюється закріплене суспільно-історичною практикою їх функціональне призначення. Така спрямованість пізнання забезпечує накопичення вражень у певній системі, а не хаотично.

Після двох з половиною років дитина значно краще бігає, зростають і вміння руки: розстібає гудзики, олівцем креслить криві замкнені лінії. Важливим завданням формування рухових можливостей залишається створення умов, що спонукають малюка до самостійності та активності. Це різноманітні вправи з ходьби і бігу, вправи на кочення, кидання, ловіння предметів, вправи на повзання і лазання, вправи з рівноваги та різні загальнорозвивальні вправи.

На третьому році життя в практичній діяльності дитини, яка наслідує дорослого, відбувається зміна акценту з процесу виконання предметної дії на її результат. Спочатку результат ще не є фіксованим, а сам процес виконання залишається дуже важливим, але з часом дитина все більше прагне досягти такого ж результату, як і дорослий. Незважаючи на те, що результат дії дитини ще не є досконалим, щонайменші її успіхи необхідно всіляко підтримувати. Дитина прагне привернути увагу дорослого до своїх успіхів і отримати його схвалення. Підвищена чутливість і образливість щодо невизнання їхніх успіхів свідчить про те, що в малюків у процесі наслідування практичних дій дорослих формується почуття самолюбства. У самосвідомості дитини з'являється гордість за свої досягнення, а до трьох років вона переходить і до вживання займенника "Я", що свідчить про зростання активності психіки.

В три роки дитина спроможна сходити і спускатися східцями, не тримаючись за поручні, самостійно роздягатися і роззуватися. Чіткіше розрізняються розміри предметів, і дитина може вставляти ряд кубиків (до п'яти) один в один. Малюк здатен намалювати олівцем найпростіші предмети, такі, як повітряна кулька, яблуко і т.п [12]. Щодо предметних дій, то "наприкінці третього року життя дія відокремлюється від предмета, з яким вона вже знайома: пити можна не тільки з чашки, а й із склянки, кухля, пляшечки тощо; узагальнюється дія, що проявляється у використанні в мовленні самих дієслів: "пити", "їсти", "гуляти". Тепер у дитини з'являється здатність співвідносити свої дії з діями дорослих, сприймати їх як зразок" [8, с. 22-23].

Дитина 3-4 років сприймає навколишні предмети як цілісності, досліджуючи їх за допомогою рухів очей з відстані. Збагачення фонду моторних дій у молодшому дошкільному віці дозволяє краще орієнтуватись у середовищі, що сприяє розвитку пам'яті, яка в цей період емоційно забарвлена і мимовільна, як і поведінка. Але водночас з переважаючими мимовільними діями в дітей виникають такі дії, мета яких не збігається з мотивом. Щоправда, виконання останніх можливе тільки тоді, коли мотив близький до мети, а сама дія відносно проста.

У середньому дошкільному віці пізнавальна активність дитини характеризується тісним взаємозв'язком між діями, що спрямовані на вирішення практичних завдань, пробними орієнтовно-дослідницькими діями та інтелектуальними, мислительними діями [14; 15]. Пізнавальна активність проявляється в появі великої кількості нових запитань дитини до дорослого. В конструюванні та інших видах продуктивної діяльності розвивається уява дитини. Адже для того, щоб втілити власний задум у конструюванні, необхідно спланувати свої дії відповідно до форми і функції конструкції та наявного матеріалу.

У старшому дошкільному віці удосконалюються перцептивні дії, набуваючи ознак процесу розпізнавання [2]. У всіх видах діяльності особистості важливо створювати динамічні ситуації щодо умов активності. Зазначене буде розвивати самостійність і свободу. Водночас необхідно виховувати відповідальність. У старшого дошкільника з'являється ієрархія мотивів, яка визначається бажанням відповідати вимогам дорослого. На ґрунті цих потреб починають функціонувати власні внутрішні критерії оцінки своєї поведінки, моральні уявлення [5;13]. Все це збільшує свободу дитини. “Внаслідок формування внутрішніх етичних еталонів поведінка дитини звільняється від безпосередніх ситуативних впливів, від імпульсивності та афективності. Розвиваються моральні (почуття обов'язку, власної гідності та ін.), пізнавальні (допитливість, сумнів та ін.), естетичні почуття (ставлення до об'єктів та явищ, які мають для дитини потребо-мотиваційну значущість). Провідні мотиви раннього віку (покарання та винагорода) підпорядковуються мотивам соціальним, мотивам етичного змісту” [8, с. 50].

Висновок. Дослідження взаємовпливу моторики і активності психіки дітей від народження до 6 років дозволяють дійти до висновку, що зростання їх моторної самостійності, свободи рухів стимулює розвиток активності психіки, а остання, в свою чергу, сприяє ускладненню рухів. Така взаємодія моторики і психіки та їх

спільне збагачення відбувається на основі співробітництва дитини з дорослим. Позитивний вплив на формування психіки малюків, створення умов для самостійного виконання психомоторних дій через активізацію орієнтовно-дослідницьких рухів доводить доцільність визнання ідеї єдності розвитку та саморозвитку особистості як підґрунтя розробки конкретних технологій виховання та навчання.

Список використаних джерел

1. Валлон А. Психическое развитие ребенка: [Пер. с.фр.] / Л.Валлон. – М.: Просвещение, 1967. – 196 с.
2. Венгер Л.А. О формировании познавательных способностей в процессе обучения дошкольников / Л.А. Венгер // Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Работы советских психологов периода 1946-1980 гг. ; Под ред. И.И.Ильсова, В.Я.Ляудис. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – С.179-182.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Движения человеческого глаза / Ю.Б. Гиппенрейтер. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1978. – С. 256.
4. Давыдов В.В. Принцип развития в психологии / В.В.Давыдов, В.П. Зинченко // Вопросы философии. – 1980. – №12. – С.47-60.
5. Ермолаева Т.В. Временный аспект образа себя у старших дошкольников / Т.В. Ермолаева, И.С.Комогорцева // Психологический журнал. – 1995. – Т.16, №2. – С.47-58.
6. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики / А.Н.Леонтьев. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1959. – 573 с.
7. Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка / М.И.Лисина. – М.: Воронеж: НПО “МОДЭК”, 1997. – 384 с.
8. Малятко: [Програма виховання дітей дошкільного віку]. – К.: АПН України, Інститут проблем виховання. – 2-е вид., доопрацьоване і доп., 1999. – 234 с.
9. Манова-Томова В. Психологічна діагностика раннього віку / В.Манова-Томова. – К.: Вища школа, 1978. – 167 с.
10. Маркосян А.А. Вопросы возрастной физиологии / А.А.Маркосян. – М.: Просвещение, 1974. – 223 с.
11. Николаева В.В. Влияние хронической болезни на психику. Психологическое исследование / В.В.Николаева. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 168 с.
12. Мухина В.С. Изобретательная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта / В.С. Мухина. – М.: Педагогика, 1981. – 240 с.
13. Непомнящая Н.И. Становление личности ребенка 6-7 лет / Н.И. Непомнящая. – М.: Педагогика, 1992. – 160 с.

14. Пиаже Ж. Избранные психологические труды. Психология интеллекта. Генезис числа у ребенка. Логика и психология / Ж. Пиаже. – М.: Просвещение, 1969. – 659 с.
15. Погожина И.Н. Роль мануального взаимодействия с объектом в интеллектуальном развитии дошкольников / И.Н. Погожина // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. – 1988. – №4. – С. 23-31.
16. Сергиенко Е.А. Генезис элементарных форм антиципации / Е.А. Сергиенко // Психологический журнал. – 1988. – №6. – С. 73-82.

The paper disclosed the mental development of children and its relationship with the major stages of development. The theoretical analysis of psychomotor child from birth to six years. The features of interference of motor and mental activity of the subject. Psychomotor activity the child is recognized as a prerequisite of personal activity. Creating the conditions for self-fulfillment psychomotor actions through activation of reference and research movements of the child justifying the recognitions of the idea of unity and self-identity.

Keywords: child development, psychomotor, activity, person.

Отримано: 12.02.2012 р.

УДК 159.922:943.946

В.А.Шинкарюк

Формування особистості в ранньому юнацькому віці та заняття фізичною культурою

У статті досліджуються психологічні особливості ставлення старшокласників до фізичної якості сили і особистісні риси юнаків, які займаються фізичною культурою і спортом. Встановлено, що ставлення особистості, яке характеризує ступінь інтересу, силу емоцій і бажань, до фізичних якостей може спонукати старшокласників до активності в педагогічному процесі їх розвитку і формування відповідних навичок.

Ключові слова: старшокласники, фізична культура, спорт, формування особистості.